EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Helsinki 17.5.2016 Dnro EOAK/1466/2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS HE 43/2016 vp EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA

LAUSUNTO

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa hallituksen esityksestä HE 43/2016 vp. Esitän lausuntonani kunnioittavasti seuraavan.

Esityksessä ehdotetaan, että toimeentuloedellytyksen soveltaminen laajennetaan koskemaan kansainvälistä suojelua saavien perheenjäseniä. Toimeentuloedellytys koskisi aina toissijaista tai tilapäistä suojelua saavien perheenjäseniä näiden hakiessa oleskelulupaa perhesiteen perusteella. Toimeentuloedellytys koskisi myös turvapaikan saaneiden ja kiintiöpakolaisten perheenjäseniä silloin, kun perheenyhdistämistä koskevaa hakemusta ei ole jätetty kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun perheenkokoaja on saanut tiedoksi päätöksen hänelle annetusta turvapaikasta tai tiedoksi päätöksen hänen hyväksymisestään Suomeen pakolaiskiintiössä.

Ehdotukset ovat merkityksellisiä perustuslain 11 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan ja siihen sisältyvän perhe-elämän suojan kannalta. Oikeus perhe-elämään on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa. Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Ehdotukset ovat merkityksellisiä myös lapsen oikeuksien yleissopimuksessa turvattujen lasten oikeuksien kannalta.

Ehdotukset merkitsisivät varsin voimakasta rajoitusta kansainvälistä suojelua saavan perheenyhdistämisen mahdollisuuteen. Käsitykseni mukaan arvioitaessa ehdotuksen hyväksyttävyyttä perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta keskeistä on ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetty mahdollisuus poiketa toimeentulovaatimuksesta yksittäistapauksessa. Säännöksen mukaan

”Toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii.”

Osoite: 00102 Eduskunta
Puhelin: (09) 4321
Telefax: (09) 432 2268
Sähköposti: oikeusasiamies@eduskunta.fi
Internet: www.oikeusasiamies.fi

Säännöksen ilmaisu ”poikkeuksellisen painava syy” ei kerro mitään niistä aineellisista perusteista, joiden nojalla toimeentuloedellytyksestä voitaisiin poiketa. Lisäksi muotoilu näyttäisi olevan riittämätön hallituksen esityksessäkin viitatun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin tuomioistuimen toimeentulovaatimusta koskevan oikeuskäytännön kannalta.

Oikeuskäytännössä on erityisesti tutkittu sitä, onko toimeentulovaatimus kyseisessä yksittäistapauksessa *kohtuullinen* ja *oikeasuhtainen*, sekä onko tapauksessa *arvioitu kaikkia asiaan liittyviä tekijöitä*.

Käsitykseni mukaan poikkeussäännöksen muotoilua olisi välttämätöntä täydentää ja väljentää.

Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 29) on todettu, että ”tieto mahdollisuudesta perheenyhdistämiseen kolmen kuukauden määräajassa ilman toimeentuloedellytystä olisi annettava pakolaisille selkeästi, oikea-aikaisesti ja ymmärrettävällä tavalla viimeistään turvapaikan antamista koskevan päätöksen tiedoksi antamisen tai pakolaiskiintiössä ottamisesta tiedoksi antamisen yhteydessä”.

Mielestäni tämän informaation antaminen on niin tärkeä asia, että siitä olisi otettava nimenomainen säännös lakiin.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen